

PRIKAZ GLAZBENE GRUPE: TANGERINE DREAM

Autor: Tomo Hunjak¹

Osnovan u šarolikom Zapadnom Berlinu krajem 1960-ih godina prošloga stoljeća, kolektiv glazbenika naziva „Tangerine Dream“ ubrzo je postao jedan od pionira i najznačajnijih predstavnika elektroničke glazbe, čiji bezvremenski zvuk ostaje aktualan i svjež do današnjega dana i čija nepresušna inspiracija već više od pet desetljeća stvara impresivne zvučne i vizualne uratke. Ovaj prikaz njihovoga djelovanja pokušat će prikazati opseg značaja njihovoga zvuka, te Krautrock i elektroničkoga glazbenoga pokreta, čije je karakteristike ovaj kolektiv oblikovao i nadahnjivao.

Osnivač, idejni začetnik i jedini stalni član kolektiva do svoje smrti bio je Edgar Willmar Froese (1944. – 2015.), nadareni njemački umjetnik i glazbenik. Kad je upisao akademiju umjetnosti u Zapadnom Berlinu (slikarstvo i kiparstvo), već je vrlo dobro znao svirati klavir i gitaru te je pod utjecajem *psihodeličnoga rocka* tražio način za vlastitim zvučnim izričajem. Ranije godine nisu bile veoma plodne i na glazbenom planu su provedene bez većih uspjeha. Doduše, valja istaknuti glazbenu izvedbu u

¹MSc, Đure Sudete 38. Varaždin, hunjaktomo@gmail.com

vili Salvadora Dalija na njegov poziv, nakon što je ostao očaran Froeseovim zvukom posjetivši njegov nastup u Španjolskoj. Taj je susret bio vrlo utjecajan za Froesea, koji se zahvaljujući njemu odlučio za hrabriji i eksperimentalniji zvuk i tako oformio kolektiv „Tangerine Dream“ 1967. godine, čija se ideja stvaralaštva temeljila na zvučnoj improvizaciji i karakteristikama umjetničkoga pokreta nadrealizma. Zvuk kolektiva s vremenom se mijenjao i upijao sve širi spektar uzora, ali neprekidno zadržavajući ideju improvizacije, nadrealizma i uporabe tehnologije u stvaranju zvuka. Froese se usavršavao i na osobnom planu, pa je tako obavljao nekoliko poslova. Čak je i doktorirao psihologiju, međutim nezadovoljan akademijom, odlučio se potpuno posvetiti svojem glazbenom projektu. Bio je osobni prijatelj i izvor inspiracije mnogim poznatim umjetnicima koji su živjeli u Berlinu, od kojih vrijedi posebno istaknuti Iggyja Popa i Davida Bowieja. Iako u dinamičnom i kreativnom umjetničkom okruženju (Zapadnoga) Berlina, Froese nije konzumirao nikakav alkohol, cigarete ni droge, a bio je i vegetarijanac. Neumoran i nadahnut, ostao je glazbeno aktivan sve do svoje iznenadne smrti od embolije pluća 2015. godine u dobi od 70 godina.

„Tangerine Dream“ je, dakle, sve do smrti Edgara Froesea djelovao prije svega kao kolektiv vođen njegovom vizijom, često mijenjajući preostale članove i suradnike. Strukturirani osvrt na njihovo djelovanje moguće je ostvariti grubom podjelom na tri

faze; počeci, uspon do slave i kasnije godine. Sami početak kolektiva odnosi se na prijelaz desetljeća, iz 1960-ih u 70-te i prvi studijski album „Electronic Meditation“ objavljen je 1970. godine, čiji je zvuk usko vezan uz njemački *Krautrock* pokret eksperimentalne glazbe. Nadahnut *rock* žanrom, taj utjecajni pokret uspio je stvoriti svoju psihodeličnu, elektroničku i općenito sastavnicama slobodniju inačicu toga žanra u usporedbi s klasičnijim *rockom*. S vremenom i tehnološkim napretkom uloga elektronike u tom zvuku postala je sve dominantnija i upravo iz *Krautrock* žanra i zvučnih improvizacija kasnije su se i rodili žanrovi poput ambijentalne glazbe, *post-rocka*, *techna* i drugih. Uz „Tangerine Dream“, neki od najistaknutijih predstavnika *Krautrock* scene su i izvođači „Kraftwerk“, „Ash Ra Tempel“ i „Popol Vuh“.

Radovi ranijih godina kolektiva „Tangerine Dream“² bili su tako tipični predstavnici *Krautrock* žanra i iz toga razdoblja posebno je značajan album „Zeit“, snimljen 1972. godine, u produkciji utjecajne njemačke izdavačke kuće „Ohr“. Strukturalno sličan stilu kakve simfonije klasične glazbe, zvučno je pak spor, atmosferičan i monolitan. Nadilazi okvire *Krautrocka* i smatra se začetnikom zasebnoga ambijentalnoga podžanra, dark ambient, također poznatog pod nazivom ambient industrial, koji često koristi vrlo obrađene i improvizirane zvukove. Općenito je zvuk

²U daljnjem tekstu TD skraćeno za „Tangerine Dream“.

„Tangerine Dream“ kolektiva zasnivan na obradi originalnoga izvora zvuka, npr. zvukovi gitare i ostalih instrumenata i uređaja često bi bili filtrirani ili pomiješani sa zvukovima iz prirode. Iako je Froese bio vrlo dobro upoznat s primjenom tehnologije u glazbi i koristio je vlastite sprave i izume u stvaranju skladbi, elektronski zvuk tada još uvijek nije dominirao u radovima kolektiva. To se promijenilo 1974. godine izlaskom albuma „Phaedra“, u produkciji renomirane izdavačke kuće „Virgin Records“, prvoga albuma izdanoga nakon potpisa ugovora za poznatu britansku izdavačku kuću „Virgin“, koja je prepoznala talent i potencijal Froeseova kolektiva. Na spomenutom su albumu korištena tadašnja najmodernija tehnička dostignuća, pa je tako prvi put TD kolektiv koristio glazbeni sekvencer u stilu koji će postati karakterističan za njihov budući zvuk. Kolektiv je nastavio koristiti inovativnu digitalnu tehnologiju te su tako tijekom 1980-ih godina prošloga stoljeća bili među najzaslužnijim izvođačima u revolucionariziranju zvuka sintesajzera i utjecaja na elektroničku glazbu uopće. U tom su desetljeću sudjelovali i u stvaranju glazbene podloge za više od dvadesetak filmova i održali mnogo nastupa uživo, među kojima je vjerojatno najznačajniji onaj iz 1980. godine u Istočnom Berlinu, čime su postali jedni od prvih većih zapadnih izvođača koji su nastupili u nekoj komunističkoj zemlji.

„Tangerine Dream“ nastavio je svojim snažnim tragom i u 90-ima, kada su u rekordnih pet navrata bili nominirani i za prestižnu glazbenu nagradu Grammy, od 1992. do 1996. godine. Nakon toga, kolektiv predvođen Froeseom kreće u još istaknutiji elektronički zvuk i stvaranje konceptualnih, serijskih albuma, u kojima zadržavaju svoj prepoznatljivi stil i zvuk. TD je stvarao predvođen Froeseom sve do njegove iznenadne smrti 2015. godine, kada nas je napustio, ostavivši za sobom više od stotinu izdanih glazbenih albuma. Međutim, kolektiv tu nije stao, i danas ga sačinjavaju preostala živuća četiri člana od petorice iz 2015. godine. Od njihovih najnovijih radova valja istaknuti zasad posljednji studijski album „Quantum Gate“ iz 2017. godine u produkciji izdavačke kuće „Kscope“, i sudjelovanje u stvaranju glazbene podloge za igru „Grand Theft Auto V“ (2013.), još za Froeseova života. Sve u svemu, riječ je o kolektivu glazbenika i umjetnika koji su nemjerljivo utjecali na niz žanrova i inovacija glazbene scene i bili i ostali nepresušan izvor inspiracija i originalnoga zvuka sada već više od pet desetljeća.